

Ds 2018:17 Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

(Dnr S2018/03106/FS)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig positiv till promemorians förslag om att förutsättningarna för att få ändra det kön som framgår av folkbokföringen ska regleras i en ny lag och de övergripande premisserna i denna lag. Myndigheten delar promemorians bedömning av att frågor om det kön som framgår i folkbokföringen bör separeras från de strikt medicinska frågorna och regleras för sig, och att det därmed inte ska ställas några krav på en medicinsk utredning som bekräftar att den sökandes könsidentitet inte stämmer överens med det kön som framgår av folkbokföringen. Detta är ett viktigt steg i att främja rätten till hälsa och goda livsvillkor för unga som är transpersoner och unga med så kallad medfödd avvikelser i könsutvecklingen (nedan kallade personer med intersexvariationer). Myndigheten är dock kritisk till förslaget om en nedre åldersgräns på 12 år, och förslaget om förfarande när unga 15-17 år själva ansöker om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.

Unga 15-17 år som ansöker själva

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är positiv till att unga under 18 år ska kunna ändra det kön som framgår av folkbokföringen, att unga från 15 års ålder själva kan ansöka om detta och att ansökan ska kunna bifallas även utan vårdnadshavares samtycke. Myndigheten ställer sig dock frågande till kravet på medicinsk bedömning för unga 15-17 år som ansöker utan vårdnadshavare. Promemorians huvudsakliga argument för förslaget rör vårdnadshavarnas bestämmanderätt över barnet, som inskränks om barnet ges rätt att själv kunna ansöka utan vårdnadshavares samtycke. Vårdnadshavarens bestämmanderätt stärks dock inte av ett krav på medicinsk bedömning av en professionell. Den ungas bestämmanderätt stärks inte heller av detta förfarande. Istället strider

förfarandet emot syftet med lagen - att separera en eventuell medicinsk process från den om att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, och att ta utgångspunkt i individens *rätt till* ändring av det könet.

Myndigheten ser också flera svårigheter i ett förfarande där ett stort antal yrkesgrupper ges möjlighet att utfärda medicinska bedömningar. Kunskap kring dessa frågor ingår inte i många vårdutbildningar och myndigheten har i ett flertal tidigare utredningar och remissvar lyft bristen på hbtq-kompetens inom bland annat hälso- och sjukvård¹. Promemorian lyfter att de som upplever sig sakna tillräcklig kompetens kan hänvisa barnet vidare, exempelvis till ett utredningsteam. Det finns dock inga garantier för att så kommer att ske. I myndighetens dialog med organisationer som företräder unga hbtq-personers rättigheter vittnar dessa redan idag om vårdgivare som på olika sätt hindrar ungas tillgång till transvård och möjlighet att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, genom att påbörja egna utredningar utan att ha kompetens för det, istället för att hänvisa vidare, eller genom att ifrågasätta eller kränka den unga på olika sätt. Att genomgå en bedömning av en professionell utan kompetens på området riskerar i värsta fall att bli traumatiskt för den unga, att försämra en eventuell psykisk ohälsa, och fördröja en process som kan vara avgörande för den ungas tillstånd i övrigt. Om detta förfarande ska tillämpas ser myndigheten ett behov av införande av hbtq-kompetens som en obligatorisk del i yrkesutbildningar inom de yrken som är aktuella och omfattande kompetensutvecklingsåtgärder för yrkesverksamma inom alla berörda yrkeskategorier. Det är också avgörande att den unga själv har inflytande över vem som utför den medicinska bedömningen, och att det finns rutiner för sekundära bedömningar vid behov.

Myndigheten vill också framhålla att det är det oklart hur kravet på att ”individerna ska antas leva i könsidentiteten i framtiden” ska utredas, annat än genom att prata med den unga, och på vilket sätt detta i så fall skulle skilja sig från exempelvis en skriftlig motivering från den unga direkt i ansökan. Myndigheten är också kritisk till att ungas förmodade behov i framtiden blir avgörande för deras tillgång till ett ändrat kön i folkbokföringen. Huvudsaklig utgångspunkt bör istället vara ungas befintliga behov och det bästa för den unga i dess nuvarande situation.

Myndigheten instämmer vidare i vikten av att unga, precis som andra i motsvarande situation, får adekvat information om processen och konsekvenserna av den, samt information om var de kan vända sig för stöd om det behövs.

¹ Se exempelvis Folkhälsomyndigheten (2015) *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner*; Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016) *Stödjande och stärkande – Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer*; Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015) *Fokus15 – Ungas sexuella och reproduktiva rättigheter*; Ungdomsstyrelsen (2010) *Hon hen han – En analys av hälsosituationen hos unga homo- och bisexuella samt unga transpersoner*.

Information och möjlighet till stöd kan dock säkerställas utan krav på medicinsk bedömning.

För unga med intersexvariationer anser myndigheten att kravet på ytterligare medicinsk bedömning ska strykas. Intersextillstånden är i sig diagnoser som kräver medicinska utredningar, vilket borde räcka som underlag.

En nedre åldersgräns på 12 år

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig kritisk till den nedre åldersgränsen på 12 år för ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen är en rent administrativ process, med få potentiellt negativa konsekvenser för barnet, samtidigt som det kan förbättra levnadsvillkor och hälsa för de barn som verkligen behöver detta. Myndigheten saknar övertygande argument för att den nedre åldersgränsen ska sättas vid 12 år. Ur ett barnrättsperspektiv bör barnets behov sättas i främsta rummet. Inga argument ges för att barn under 12 år med en tydligt förankrad könsidentitet som skiljer sig från det kön som framgår av folkbokföringen har ett mindre behov av att ändra detta kön än äldre barn, unga och vuxna.

Förslaget framstår som särskilt märkligt utifrån att promemorian samtidigt föreslår att barn med intersexvariationer ska kunna ändra det kön som framgår av folkbokföringen även om de är under 12 år. Promemorian föreslår här att ändring ska kunna göras om detta är i enlighet med barnets utveckling av könsidentitet och i enlighet med barnets bästa. Myndigheten anser att samma argument är giltiga för barn under 12 år, även om barnet inte har en intersexvariation. Förslaget om att göra skillnad mellan barn med medfödd intersexvariation som har en annan könsidentitet än den som framgår av folkbokföringen och andra barn som har en annan könsidentitet än den som framgår av folkbokföringen ser myndigheten går stick i stäv med lagens övergripande syfte. I praktiken ställs då krav på ett medicinskt tillstånd (intersexvariation), trots att promemorian samtidigt argumenterar för att inga krav som rör kroppsliga tillstånd ska finnas. Det saknas belägg för att barn med intersexvariationer har större behov, eller större rätt, till möjlighet att ändra det kön som framgår av folkbokföringen jämfört med andra barn med könsdysfori eller liknande behov (transpersoner).

I promemorian lyfts att hälso- och sjukvårdslagen och patientlagen saknar uppställda åldersgränser och att vård och behandling för personer med könsdysfori ska utgå ifrån en individuell bedömning. Myndigheten saknar argument för att beslut om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen inte på motsvarande sätt kan utgå ifrån en individuell bedömning.

Motsvarande lagstiftning i Norge, där vårdnadshavare till barn 6-16 år ges möjlighet att ansöka om ändrat juridiskt kön tillsammans med barnet, visar att en lägre åldersgräns är fullt genomförbar.

Myndigheten vill slutligen instämma i promemorians bedömning att förslaget om ny lag inte kommer att ha några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Handläggare Malte Sundberg har varit föredragande. Avdelningschef Pontus Ekstedt har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Malte Sundberg
handläggare